

MĂDĂLIN HODOR TÖRTÉNÉSZ A SZEKURITĂTE PSZICHOLÓGIAI TERRORJĂRÓL, CEAUȘESCU MEGAFONOS ERKÉLYJELENETÉRŐL

Áltéma: államcsíny vagy forradalom történt-e 1989-ben

Miben állt a szekusok igazi ereje? Miért tudott mindvégig hinni Nicolae Ceaușescu és a kommunista pártvezetés abban a kitalált forgatókönyvben, hogy Magyarország felől támadás érheti Romániát? Volt-e alternatívája 1989. december 22-én Ion Iliescunak? Mădălin Hodor történésszel, a Szekuritáté Irattárát Vizsgáló Országos Tanács (CNSAS) tudományos kutatójával elevenítettük fel a harminc évvel ezelőtti forradalom néhány kulcsmozzanatát.

» PATAKYISTVÁN

– Harminc évvel az események után még mindig élénk vita zajlik arról, hogy mi is történt valójában 1989 decemberében. Ön hogyan látja, forradalom volt, népfelkelés, puccs, esetleg a nagyhatalmak beavatkozása?

– Forradalom volt. Utcai megmozdulások történtek, olyan tüntetések, amelyeknek minden ilyen jellegű akcióra jellemző jegyük megvolt. Hamis téma annak lebegtetése, hogy államcsíny volt-e avagy forradalom. Ha terminológiai szempontból pontosak akarunk lenni, akkor minden forradalom államcsínnyel végződik, hiszen az erőszakkal élő forradalmak egy adott ponton megdöntik az éppen működő hatalmi berendezkedést, rendszert. Azok, akik Romániában puccsról beszélnek, arra utalnak, hogy valakik mindent előre megszerveztek, azaz létezett egy terv az események menetére. Állítom: 1989 decemberében forradalom volt. Nyilvánvaló hátsó érdekek szerint érvel, manipulál az is, aki két részre osztaná, egy december 22-e előtti, illetve utáni szakaszra a történeteket. Nem lehet két részre osztani az eseményeket. Ha történelmi keretbe helyezzük a történeteket, természetesen a romániai forradalom azoknak az 1985-ös, Gorbacsov-féle szovjet reformoknak is a következménye, amelyek meghatározták a kommunista lágerhez tartozó valamennyi állam sorsát. A román forradalomnak megvannak a saját jegyei, erőszakos, véres jellege elütött a többi országban zajló folyamatoktól, de ettől még nem lehet leválasztani a térségben

A Szekuritáté számított arra, hogy zavargások robbanhatnak ki a december 21-i bukaresti nagygyűlésen

zajló hasonló eseményekről. Romániában különösen nagy volt az elégedetlenség, hiszen Ceaușescu nem engedett sztálinista politikájából még az 1989 novemberi pártkongresszuson sem, holott a környező államokban már jó ideje komoly reformokat vezettek be. A Szekuritáté akkori jelentéseiből kiderül: a kommunista titkosrendőrség tudta, hogy rendkívül feszült a hangulat, s bármikor erőszakba torkollhat az elégedetlenség. Ráadásul már a temesvári történések előtt is voltak olyan jelek, akciók – így például december 14-én Iași-ban –, amelyek azt mutatták, hogy az emberek, egyes csoportok sok helyen szervezkednek a rendszer ellen.

Fenntartották a vezér illúzióját

– A Szekuritátét az egész kelet-európai térség legfélelmetesebb elnyomó titkosrendőrségeként tartották számon. A forradalom idején mégis mintha „lefagyott” volna

ez az verhetetlennek tűnő gépezet. Hogyan látja a diktatúra titkoszolgálatának a harminc évvel ezelőtti eseményekben betöltött szerepét?

– A Szekuritáté egészen december 22-ig aktív szerepet játszott a megmozdulások megakadályozásában, visszaszorításában. A kommunista titkoszolgálatnak

» Azok, akik Romániában puccsról beszélnek, arra utalnak, hogy valakik mindent előre megszerveztek, azaz létezett egy terv az események menetére. Állítom: 1989 decemberében forradalom volt.

valóban félelmetes hírneve volt. Ez is volt az igazi cél: elhitetni mindenkivel, hogy mindenhol jelen van, mindent ellenőriz. Ugyanakkor, ha konkrétan az alkalmazásban lévő szekus tisztek számát nézzük, akkor nem beszélhetünk nagy létszámról. A pszichológiai terroron volt a hangsúly, azon, hogy minden ember számára világos legyen: bárhol, bárkinek, bármit is mond, az könnyen a Szekuritáté tudára juthat. A titkosrendőrség természetesen információkat gyűjtött, így tudott például arról, hogy egyre többen elégedetlenek az életszínvonalal. Jelentések tömkelege készült minden gyanús mozzanatról, de gazdasági hiányosságokról is. A Szekuritáté vezetősége ugyanakkor nem akarta lerombolni Ceaușescu illúzióját, nehogy zavarjanak vele. Nem tálták a teljes igazságot a pártvezetőknek, inkább ők is részesei lettek annak a paranoiás, a valóságtól elrugaskodott buborékknak, amelyben a kommunista párt főtitkára élt. Például amikor Nicolae Ceaușescun eluralkodott az elmélet, miszerint a térségbeli összes változás tulajdonképpen egy ellene irányuló orosz–amerikai összekövés része, akkor a Szekuritáté vezetője, Iulian Vlad elkezdett szállítani olyan információkat, miszerint a washingtoni és a moszkvai vezetés megegyezett egymással Románia felosztásáról. Így történt-

hetett meg, hogy a szekus vezetők a Iași-ban, de később a Temesváron történeteket is úgy adták tovább Ceaușescunak, hogy ott idegen államok titkoszolgálatai, orosz vagy éppen magyar ügynökök próbálják destabilizálni Romániát. Csupán ezt a helyzetet ismerve érthetjük meg Ceaușescu utasításait. Miután őt arról tájékoztatta a Szekuritáté, hogy külföldi beavatkozás történt, nyilván ennek megfelelően intézkedett. Iulian Vlad úgy küldte az embereit Temesvárra, hogy onnan a határon túlról érkező beavatkozásra hozzanak bizonyítékot. Miután nem sikerült erre vonatkozó bizonyítékokat szerezni, az érintetteket Vlad üvöltve vonta kérdőre. Mindvégig élt tehát az a forgatókönyv, miszerint Magyarország felől támadás érheti Romániát.

Szervezés néhány óra alatt

– Voltak-e arról előzetes információi a Szekuritáténak, hogy a bukaresti, december 21-i nagygyűlésen gondok lehetnek? Mit lehet tudni három évtized elteltével erről?

– Számítottak arra, hogy problémák lesznek. Iulian Vlad, a Szekuritáté főnöke egyáltalán nem volt elragadtatva Ceaușescu ötletétől, hogy tömeget gyűjtsenek össze Bukarest belvárosába. Ráadásul Ceaușescunak a nagygyűlés megszervezéséről hozott döntése annyira spontán volt, hogy azt alig néhány óra alatt kellett tető alá hozni. Korábban egy hónapig szerveztek egy ilyen eseményt, például leellenőrizték a résztvevőket. Bukarestben már léteztek olyan csoportosulások, amelyeket a Szekuritáté állandó megfigyelés alatt tartott. December 20-án Temesvár gyakorlatilag szabad várossá vált, a katonaság kivonult onnan. Erről egyre többen tudtak Bukarestben is. Vlad most kész helyzet előtt találta magát. A Szekuritáté a maga módján megpróbált felkészülni. Olyan munkásokat tereltek a nagygyűlésre, akik a harmadik műszakból jöttek, azaz éjjel dolgoztak, és a munkahelyükről fáradtan a belvárosba irányították őket. A tévéfelvételeken is jól látszik, hogy bár a hang alapján skandálnak a résztvevők, de az első sorokban állókon kívül más még csak nem is tapsol.

Mădălin Hodor állítja: 1989 decemberében forradalom zajlott Romániában